

Frivillighed i fremtidens idræt

Er frivilligheden under pres?

Hvordan ser fremtidens frivillighed ud?

Kort præsentation

- Karsten Østerlund
- Uddannet Cand.scient.
 - Hovedfag i Idræt fra Syddansk Universitet
 - Sidefag i Samfundsfag fra Københavns Universitet
- Nuværende ph.d. stipendiat – påbegyndte i september 2010 projektet: 'Forandringer i den foreningsorganiserede idræt'
- Har i den forbindelse været med til at stå for den undersøgelse af frivilligt arbejde i Danmarks Idræts-Forbunds medlemsforeninger, som jeg vil præsentere udvalgte resultater fra her

Om undersøgelsen

- Spørgeskemaundersøgelse, som blev gennemført i efteråret 2010
- I alt blev 10.325 foreninger bedt om at deltage
- 5203 foreninger besvarede spørgeskemaet
- Det giver en svarprocent på 50,4 pct., hvilket er meget flot
- ...derfor skylder vi en **stor tak** til de foreninger, der tog sig tid til at svare!
- Samlet set: Et rigtig flot og unikt materiale til analyser af frivilligheden

Om undersøgelsen

- Undersøgelsen er i det store og hele repræsentativ
- Der er dog enkelte mindre skævheder:
 1. Foreninger uden for Danmarks Idræts-Forbund indgår ikke
 2. Små foreninger er en anelse underrepræsenteret i forhold til store
 3. Region Hovedstaden (især Københavns Kommune) er en anelse underrepræsenteret i forhold til de øvrige regioner
- Der er dog stadig mange svar fra små foreninger og foreninger i Region Hovedstaden, så det er absolut muligt at lave analyser på forskellige størrelser af foreninger og foreninger fra forskellige landsdele

Hvad er det generelle billede af frivillighedens trivsel anno 2010?

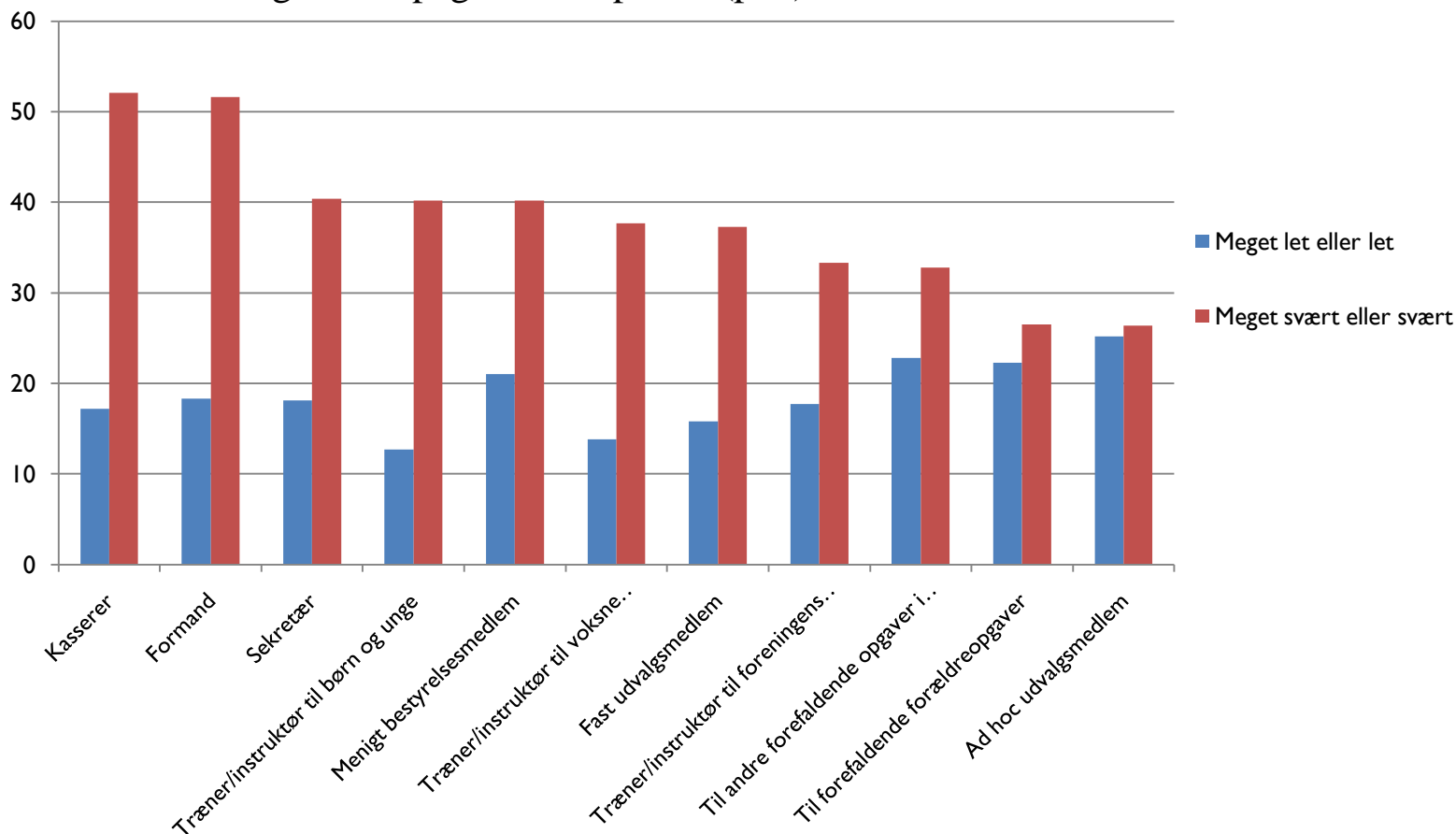
Tre markante tendenser

1. Foreningerne finder det generelt svært at skaffe frivillige – og det skyldes, efter deres egen vurdering, primært samfundsmæssige forhold og ændringer
2. Der er en stigende tendens i antallet af frivillige, og for en overvægt af foreningerne er der fremgang og optimisme at spore
3. De ældre bliver i stigende grad en ressource for foreningerne

I. Foreningerne finder det generelt svært at skaffe frivillige – og det skyldes efter deres egen vurdering primært samfundsmæssige forhold og ændringer

Det er svært at skaffe frivillige – især til de ‘tunge’ poster

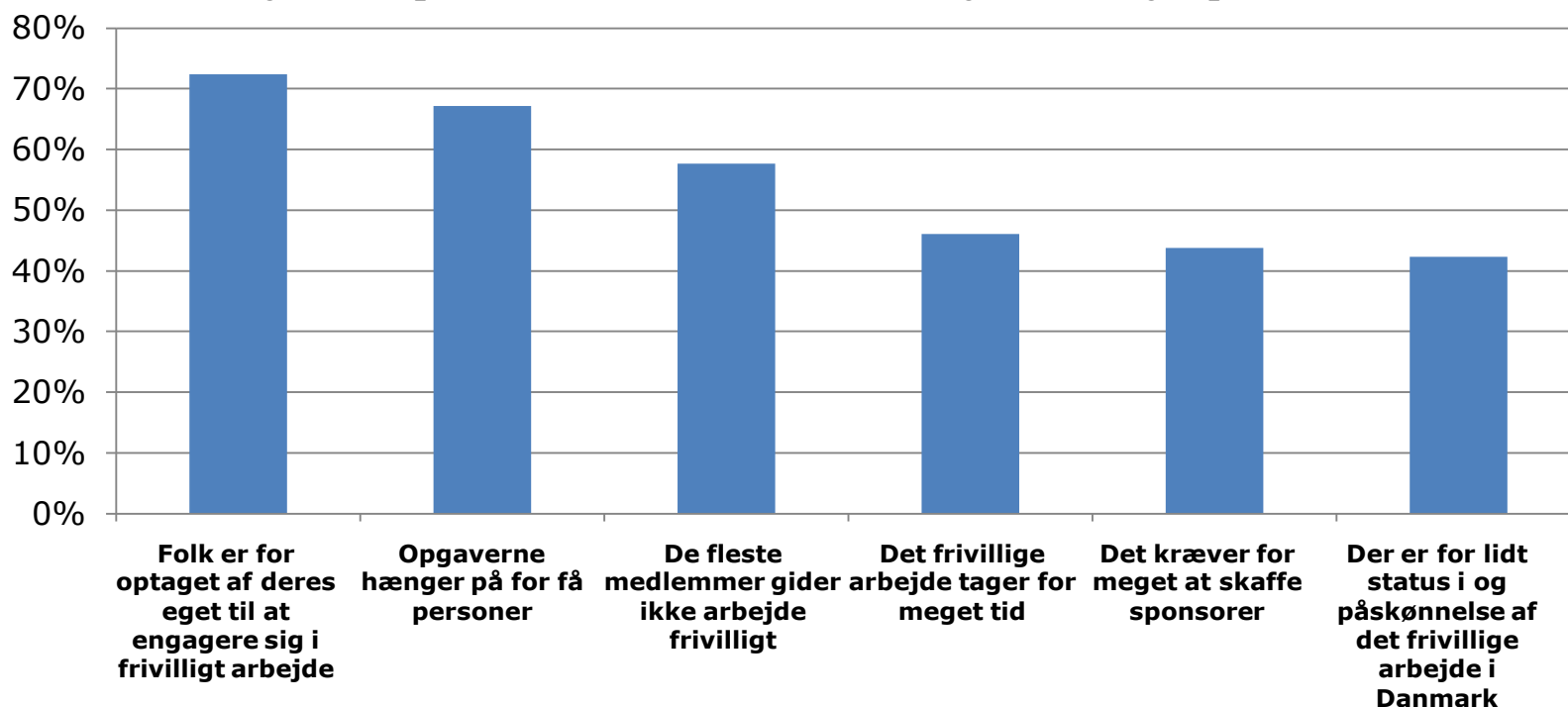
Andel af foreningerne, der finder det meget svært eller svært hhv. meget let eller let at rekruttere frivillige til de pågældende poster (pct.)

Det er svært at drive forening

Foreningerne oplever, at en række samfundsvilkår gør det svært at skaffe frivillige

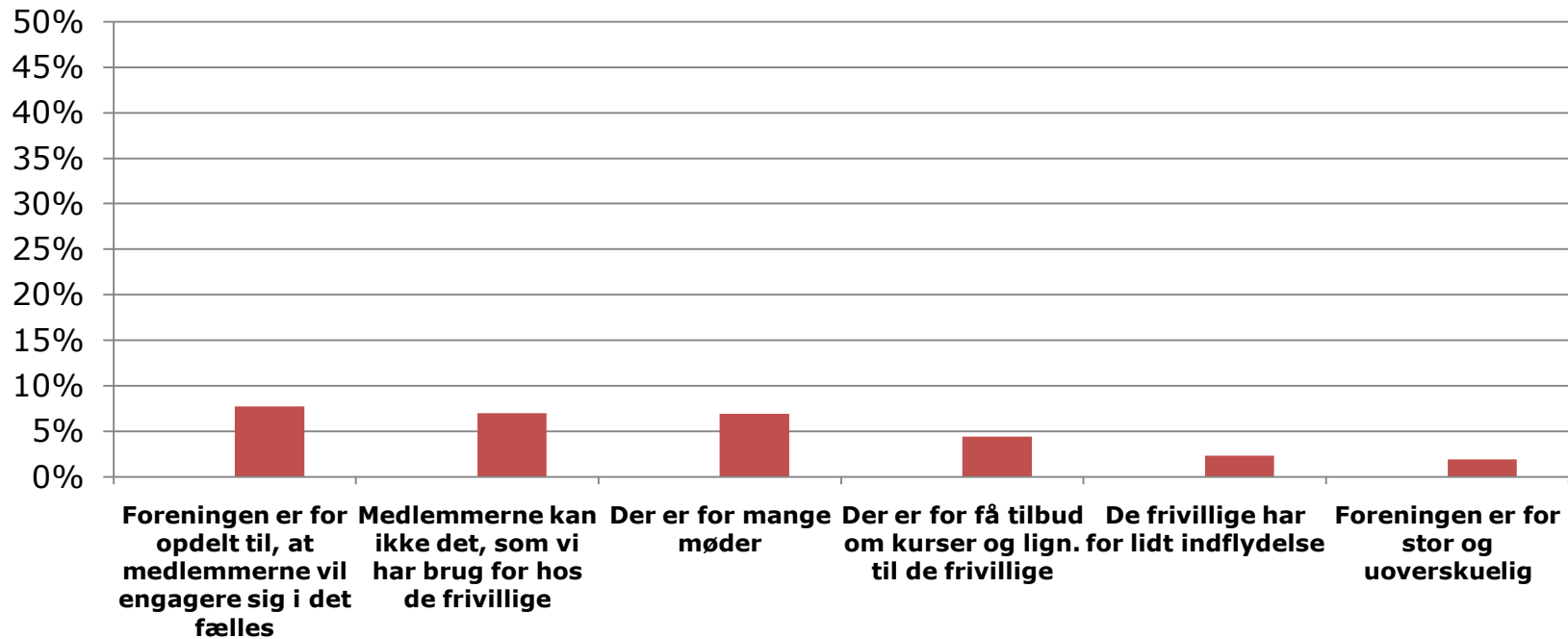
Foreningernes top 6 over barrierer for rekruttering af frivillige (pct.)

Men det er ikke foreningernes ansvar

Foreningerne mener ikke, at interne forhold har stor betydning for, hvor svært det er at rekruttere frivillige

Foreningernes bund 6 over barrierer for rekruttering af frivillige (pct.)

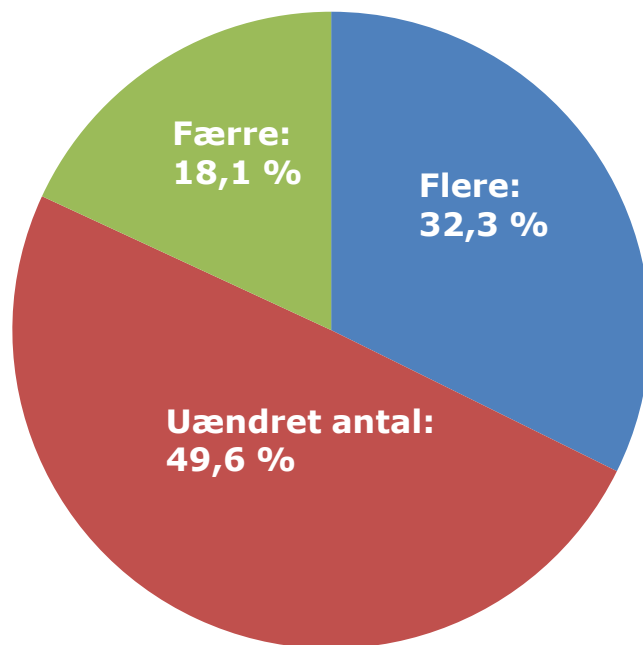
2. Der er en stigende tendens i antallet af frivillige, og for en overvægt af foreningerne er der fremgang og optimisme at spore

Der er en stigende tendens i antallet af frivillige

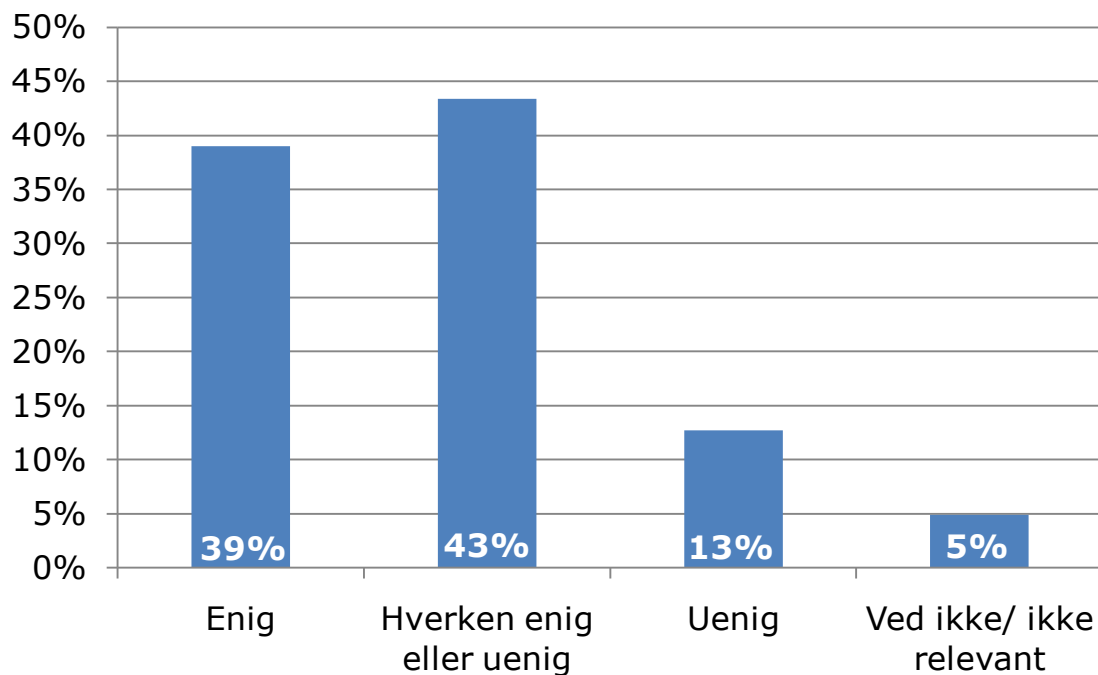
- Vi kan ikke direkte sammenligne de absolutte tal fra den nye frivillighedsundersøgelse med tallene fra DIF's undersøgelse fra 2004, men vores beregninger tyder på, at der siden 2004:
 1. Er sket en stigning i det absolutte antal frivillige
 2. At der primært er kommet flere trænere/instruktører til
 - Måske er det udtryk for, at der kommet flere træner teams til i stedet for, at enkeltpersoner står med ansvaret
 3. Mens antallet af frivillige ledere er stagnerende eller svagt faldende
 - Måske er det udtryk for, at det er blevet sværere at skaffe ledere
 - Men det kan også være udtryk for nye styreformer med mindre bestyrelser...

En overvægt af foreningerne har fået flere frivillige de seneste fem år

Har foreningen fået flere eller færre frivillige de seneste fem år?

De fleste foreninger er optimister, når det gælder den fremtidige rekruttering

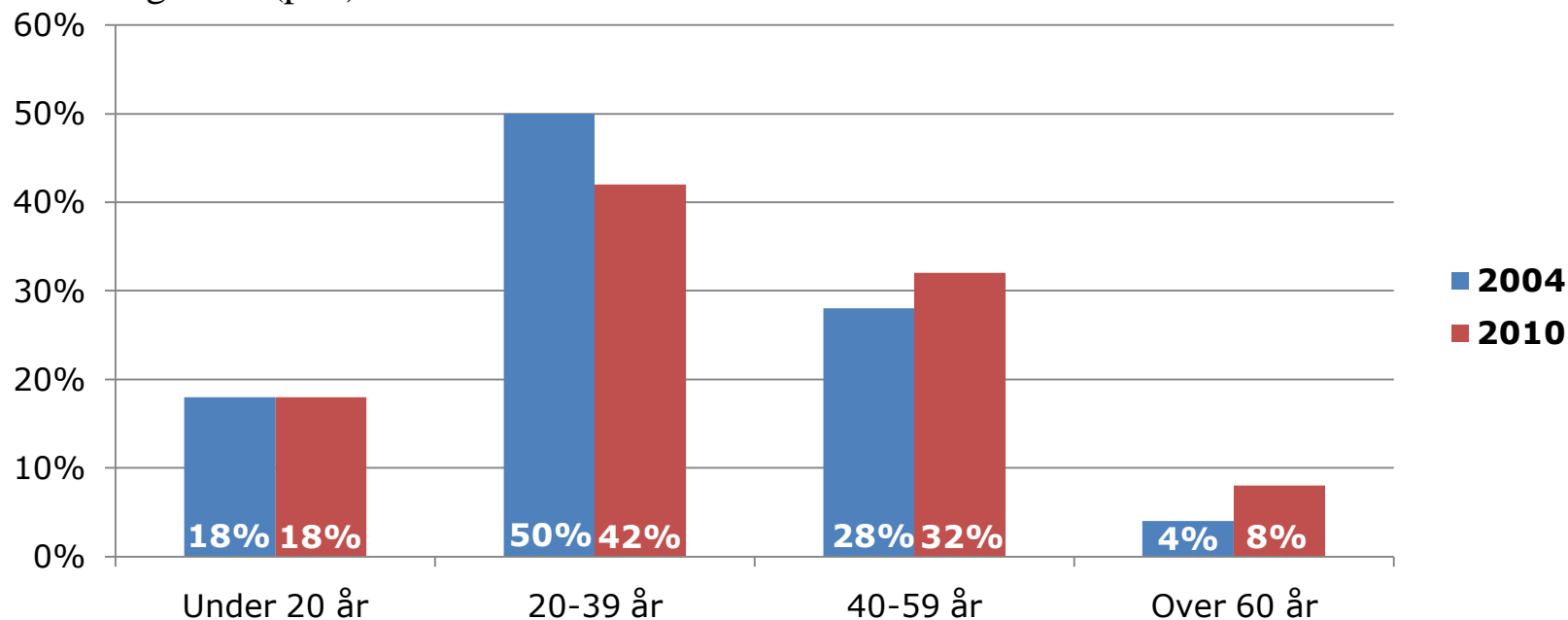

“Det vil lykkes foreningen at skaffe et tilstrækkeligt antal frivillige i den nærmeste fremtid (5 år)”

3. De ældre bliver i stigende grad en ressource for foreningerne

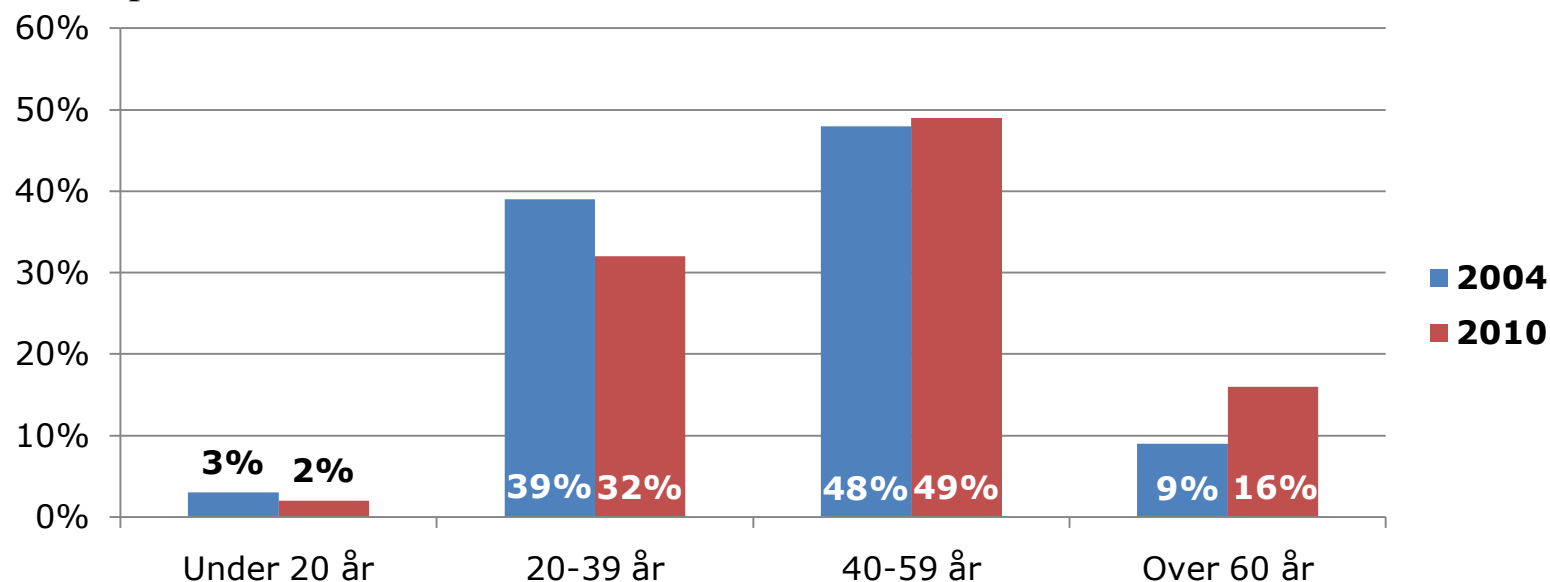
Der er kommet flere ældre trænere - men ikke på bekostning af de unge

Foreningernes trænere/instruktører fordelt på fire aldersgrupper i hhv. 2004 og 2010 (pct.)

Der er kommet flere ældre ledere - men ikke primært på bekostning af de unge

Foreningernes ledere fordelt på fire aldersgrupper i hhv. 2004 og 2010
(pct.)

Faktisk ser det ud til, at 'problemgruppen' er de 20-39-årige, og her spiller ændringer i hverdagslivet og livsfaser formentlig en væsentlig rolle (tidspres, fleksible arbejdstider, børn...) => **Er det for vanskeligt at kombinere frivilligt arbejde med karriere og børn?**

Medlemmernes gennemsnitsalder stiger imidlertid også

		1993	1998	2004	2007
Gennemsnitsalder	<i>... for deltagelse i medlemsmøder</i>	37 år	38 år	46 år	50 år
	<i>... for besiddelse af tillidshverv</i>	39 år	41 år	47 år	50 år
	<i>... for medlem af en idrætsforening</i>	38 år	40 år	44 år	47 år

Kilde: Data fra Danskernes motions- og sportsvaner 2007

Der er generelt kommet flere aktive ældre i foreningerne de seneste år, og måske skal vi bare se det som en gave, at de vil bruge deres tid i foreningen?

Eller også skal vi se det som et faretegn fordi, at vi måske på sigt – ved at fylde bestyrelseslokalerne med ældre – risikerer at tabe de unge?

Er frivilligheden under pres?

Ja

- Foreningerne angiver, at de har **svært ved at rekruttere frivillige**, og at samfundsændringer i form af bl.a. påstået større egoisme og krav om fleksibilitet spiller en rolle herfor.
- De **frivilliges gennemsnitsalder stiger**, og især gruppen af 20-39-årige får tilsyneladende sværere og sværere ved at kombinere hverdagslivet med frivilligt arbejde – og idræt i foreningsregi i det hele taget.

Nej

- **Der er intet der tyder på, at frivilligheden er på retur, snarere tværtimod.** Andre undersøgelser på området tegner samme billede.
- Der er heller **ikke noget der tyder på, at det er blevet sværere at rekruttere frivillige.** Det er formentlig et vilkår for en forening, at det kan være svært at skaffe den primære ressource – frivillige.
- De ældre er blevet og bliver fortsat i stigende grad en ressource for foreningerne, da **flere og flere ældre arbejder frivilligt** – og **dette sker ikke på bekostning af de unge.**

Hvordan ser fremtidens frivillighed ud?

- Denne konference har fokus på bedre drift, fleksibilitet og produktudvikling. Hvilke konsekvenser kan dette tænkes at have for det frivillige foreningsliv?
- I den forbindelse skelnes mellem **tre forskellige typer af foreninger**:
 1. Frivillighed i **aktivitetsforeningen**
 2. Frivillighed i **holdboldspilsforeningen**
 3. Frivillighed i **motionsforeningen**

Kendetegn for de tre foreningstyper

	Aktivitetsforeningen	Holdboldspilsforeningen	Motionsforeningen
Andel af DIF's foreninger	34 pct.	30 pct.	4 pct.
Andel af medlemsskaren i DIF	9 pct.	30 pct.	21 pct.
Typisk størrelse	Under 100 medlemmer	100-500 medlemmer	500+ medlemmer
Andel børn under 18 år	23 pct.	51 pct.	41 pct.
Andel unge mellem 19 og 25 år	7 pct.	15 pct.	3 pct.
Andel voksne på over 25 år	70 pct.	35 pct.	56 pct.
Idrætsgrene	Mange forskellige små idrætsgrene som fx hanggliding, bowling, petanque og curling	Holdboldspil som fx fodbold, håndbold, basketball og volleyball	Store motionsidrætsgrene som fx badminton, tennis, gymnastik (herunder motion) og golf

Frivillighed i de tre foreningstyper

	Aktivitetsforeningen	Holdboldspilsforeningen	Motionsforeningen
Antal medlemmer pr. frivillig	5,2	6,6	42,9
Professionaliseringsgrad (andel lønnede ansatte)	3,8 pct.	5,9 pct.	28,6 pct.
Udvikling i antal frivillige de seneste 5 år	Stabil, lille fremgang	Stor variation, lille fremgang	Stor fremgang
Udvikling i antal lønnede de seneste 5 år	Stort set uændret	Stort set uændret	Stor fremgang
Let/svært at skaffe frivillige	Relativt set let	Relativt set svært	Relativt set let
Tiltag for at rekruttere frivillige	Få	Mange	Mange
Frivillighedsidealet	Relativt set stærkt	Relativt set stærkt	Relativt set svagt
Træner-/instruktørbehov i forhold til antal medlemmer	Middelhøjt	Højt	Lavt
Lederbehov i forhold til antal medlemmer	Højt	Middelhøjt	Lavt

Det kunne se ud til, at holdboldspilsforeningen står over for de største udfordringer, når det gælder fremtidens frivillige arbejde i idrætten!

Fremtidens frivillighed i de tre foreningstyper

- De tre foreningstyper har således en række fælles karakteristika, men også en række forskelle, som gør, at frivilligheden må forventes at udvikle sig forskelligt i de tre typer af foreninger
- På de følgende slides gennemgås derfor tre bud på, hvordan fremtidens frivillighed kan tænkes at udvikle sig i de tre foreningstyper
- Der er tale om kvalificerede gæt ud fra det, vi ud fra frivillighedsundersøgelsen ved om de pågældende foreningstyper – og fremtidsscenarierne er ment som et oplæg til eftertanke og debat om fremtidens frivillighed

Fremtidens frivillighed i...

Aktivitetsforeningen

- Bud på fremtidens frivillighed i aktivitetsforeningen:

➤ Den 'uændrede' frivillighed

- Der vil være frivillige så længe der er interesse for den pågældende idrætsgren
- Egeninteressen for aktiviteten gør, at det er meningsfyldt for medlemmerne at arbejde frivilligt i foreningen
- Af denne grund vil der formentlig ikke ske de store ændringer i frivillighedens organisering i aktivitetsforeningerne, da de frivillige i mange tilfælde enten 'kommer af sig selv' eller siger 'ja', hvis de bliver bedt om at lave et stykke frivilligt arbejde, der giver mening for dem
- Sker der nogen ændringer i frivilligheden vil der formentlig være tale om mindre tilpasninger til ændrede vilkår i hverdagslivet som fx større uddelegering af opgaver, større fleksibilitet og lign.

Fremtidens frivillighed i... Holdboldspilsforeningen

- Bud på fremtidens frivillighed i holdboldspilsforeningen:

➤ Den fleksible frivillighed

- Rekrutteringsgrundlaget er typisk (travle) forældre til børn i foreningen, hvilket kan være problematisk, hvis forældrene ikke selv dyrker foreningsidræt:

<i>Andel forældre, der udfører mindst én form for frivilligt arbejde i en idrætsforening afhængig af egen og børnenes foreningsdeltagelse:</i>		
	Børn dyrker foreningsidræt	Børn dyrker ikke foreningsidræt
Forældre dyrker foreningsidræt	34,5 %	27,8 %
Forældre dyrker ikke foreningsidræt	9,3 %	0 %

Kilde: Data fra Danskernes motions- og sportsvaner 2007

- Nøgleord i fremtidens frivillige engagement bliver derfor formentlig:
 - Tidsbegrænset (de frivillige forpligter sig for en afgrænset periode)
 - Opgaveorienteret (som oftest vil den frivillige indsats knytte sig til få afgrænsede opgaver)
 - Interesseorienteret (de frivillige vælger at arbejde frivilligt med, for dem, meningsfyldte opgaver)
- Mulig effekt: Det bliver lettere at overskue at være frivillig trods en travl hverdag => Flere frivillige (20-39-årige!), men færre timers indsats pr. frivillig

Fremtidens frivillighed i... Motionsforeningen

- Bud på fremtidens frivillighed i motionsforeningen:
- **Den professionaliserede frivillighed** (med træk fra den fleksible)
 - Relativt set oplever motionsforeningerne at have let ved at rekruttere frivillige, men de kommer ikke af sig selv, og de fleste motionsforeninger gør derfor en aktiv rekrutteringsindsats (modsat mange aktivitetsforeninger)
 - Motionsforeningerne har en relativt set lavere tilslutning til frivillighedsidealene
 - Derfor er det nærliggende, at motionsforeninger – måske i endnu højere grad end i dag – vil lønne sig ud af udfordringen med at skaffe frivillige. Dels fordi disse foreninger typisk er store og har råd til det, dels fordi det er et modsvar til kommercielle aktørers aflønning af instruktører
 - Frivillige vil dog fortsat spille en stor rolle, og der vil antageligt også i fremtiden være stor forskel mellem de forskellige idrætsgrene på, hvor stor en andel af det frivillige arbejde, der overtages af lønnede ansatte

Opsamling: Frivillighed i fremtidens idræt

- Fremtidens frivillighed er det ikke muligt at sige noget endegyldigt om ud fra data
- Der er tegn på udvikling – eller mangel på samme – i alle de tre nævnte retninger
- Frivilligheden er allerede meget differentieret og afhænger af bl.a.:
 - Idrætsgren og traditioner
 - Graden af pres fra andre aktører, fx kommercielle
 - Foreningsstørrelse
 - Etc.
- Den centrale pointe er, at foreninger er forskellige og står med forskellige udfordringer, når det gælder frivillighed, og derfor formentlig også ender med forskellige modeller for frivilligheden i fremtidens idræt
- Dette oplæg har forhåbentlig bidraget med viden om og kan på den baggrund fungere som inspiration til debat om frivillighedens trivsel og fremtid...

Tak for opmærksomheden og fortsat god konference!

Karsten Østerlund

Ph.d. stipendiat

Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund

Institut for Idræt og Biomekanik

Syddansk Universitet

E-mailadresse: kosterlund@health.sdu.dk